

DZIELIĆ (306) *vb impf*

e jasne.

inf dzielić (32). ◇ *praes 1 sg* dzielę (23). ◇ *2 sg* dzielisz (2). ◇ *3 sg* dzieli (95). ◇ *1 pl* dzielimy (2). ◇ *2 pl* dzielcie (2). ◇ *3 pl* dzielą (44). ◇ *praet 2 sg m* -ś dzielił (2). ◇ *3 sg m* dzielił (6), dziel(e)ł (1) *PaprUp. f* dzieliła (6). ◇ *2 pl m pers* -ście dzielili (1). ◇ *3 pl m pers* dzielili (10). ◇ *fut 1 sg m* będę dzielił (3). ◇ *2 sg m* będziesz dzielił (2). ◇ *3 sg m* będzie dzielił *RejPos* (2), będzie dzielić (1) *GrzepGeom.* ◇ *3 pl m pers* będą dzielić (1) *TarDuch*, dzielić będą (1) *OrzRozm. subst* będą dzielić (1). ◇ *imp 2 sg* dziel (16). ◇ *3 sg* niech(aj) dzieli (4). ◇ *1 pl* dzielmy (1). ◇ *2 pl* dzielcie (2). ◇ *con 2 sg m* byś dzielił (1). ◇ *3 sg m* by dzielił (5). *f* by dzieliła (1). ◇ *3 pl m pers* by dzielili (2). *subst* by dzieliły (1). ◇ *impers* dzielono (2). ◇ *part praes act* dzieląc (34).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XIX w.

1. Rozkładać jakąś całość na części, rozdrabniać, łamać, rozcinać, rozbijać, rozszczepiać; *dividere* (*in partes*) *BartBydgc, Mącz, Calep, Cn*; *partes facere* *Mącz, Calep, Cn*; *partire a. partiri* (*in membra*) *Mącz, Cn*; *diverberare, findere, scindere* *Calep*; *diducere in particulas aliquid, dimetiri, dispertire a. dispertiri in membra, dividuum a. particulas facere, tribuere* (*in partes*) *Cn* (77) : *Diverbero, Scindo.* – Rozbijam, vderzemmdziele [!]. *Calep* 335b, 419b; O dzielech między rodzonými. [...] Stárfzy dzieli, młódfzy wybiéra. *SarnStat* 1265.

dzielić kogo, co [*w tym: co na co* (11)] (28): *ZapWar* 1550 nr 2655, 2666 [2 r.]; On wzięwłły tho włłyftko [*zwierzęta ofiarne*] rofzciął ye ná poły/ [...] ále ptakow nie dzielił [*non divisit*]. *Leop Gen* 15/10, *Ios* 7/18; Duchowne dochody iáko dzielić. *OrzRozm I marg, I*; *BielKron* 278; *Mącz* 17c, 47d, 175c; *GórnDworz Z3*; *ModrzBaz* [38]; *KochPs* 87, 167; *KochPhaen* 18; *GórnRozm C4, Ev*; *ActReg* 5v; *Calep* 180b; *GórnTroas* 75; żeby Stároftwá y teraz y ná potomné czáły nie dzielić. *SarnStat* 485 [*idem*] 540. *Cf* *dzielić co w co*; *co czym*, »nie dzielić dniow swoich«.

dzielić co w co (1): iż potomftwo wálże dzieląc/ co dáley to w drobnieyfze cząłtki máiętności/ do vboftwá przýść muśi *GórnRozm I4v*.

dzielić co czym (2): *Calep* 329a; Temikordámi [!] báraⁿká dzielono *LatHar* 719 *marg*.

dzielić na kogo, na co (13): *ZapWar* 1550 nr 2666 [2 r.]; *Leop Ios* 7/18; *OrzRozm I*; Dziela też Hifzpanią ná pięćioro kroleftwo *BielKron* 278; *Mącz* 17c, 175c, 281b, d, 335b; *GórnDworz Z3*; *GórnRozm Ev*; *Calep* 180b.

Zwroty: »na części, w cząłtki dzielić« [*szyk zmienny*] (8 : 1): Item stathki albo parafarnalia mayą dzielicz na thrzy częsczi. *ZapWar* 1550 nr 2666, 1550 nr 2666; *OrzRozm I*; *Partes facere* Dzielić ná częścý/ roskłádác. *Mącz* 281b, 17c, 281d, 335b; *GórnRozm Ev*, I4v.

»dzielić na dwoje« = *bipertire* *Calep* (1): *Bipertio* – Dzielę na dwoie. *Calep* 131b.

»w poł, na poły dzielić« (1 : 1): y wssythko Imienie napoly dzielicz maią *ZapWar* 1550 nr 2655; *KochPhaen* 18.

W przen [*kogo, co*] (5) : Głós Páńłki dzieli płomień ogniłty [*Vox Domini intercidentis flammam ignis* *Vulg Ps* 28/7] *LatHar* 347; krzyk dzieli obłoki *KmitaSpit C5*; *KlonFlis E4*.

Zwroty: »na części dzielić« (1): Gdy kápłan/ nayświętfzy Sákráment/ Ciáłá Páńłkiego łamie. O Pánie/ iák cię kápłan/ ná thrzy częścý dzieli *GrabowSet P2*.

bibl. »nie dzielić dniow swoich« = *nie dożyć połowy tego wieku, który był wyznaczony, zginąć wczesną śmiercią* (1): Mężowie krwi/ y zdraclwi/ nie będą dzielić dniow fwogich [*non dimidiabunt dies suos Vulg Ps 54/24*] *TarDuch* A5v.

Przen: Powodować rozłam, skłócać [kogo, co] (3) : Pánftwo Swieckie P. Bog w ftárym zakonie rozdzielił/ ále Wiáry y Kościoła niedzielł. *SkarJedn* d7v; Fálſzywa miłość docześna krotka ieft/ á prętko przyaciele dzieli. *SkarŻyw* 63; á herezye y różne wiáry dzielą kroleſtwa/ y rozdziałem ie gubią. *SkarKazSej* 684b.

W polemikach religijnych na temat natury Boga i Chrystusa [kogo, co] (8): bo [*Pismo św.*] nie dzieli go [P. Boga] tám/ gdzie iednę Iftotę iego być vczy: y owfzem iáinnie powiáda/ być go iednym Bogiem. *BiałKat* 3v; Ná którym [synodzie] potępiony ieft Neftor Cárogrocki Pátryárchá/ który dzielił Perſonę w Chryſtuſie *SkarJedn* [A*2]v, 286; gdy Chriſtuſá znácznie dzielą/ iedny rzeczy przypifuiąc iáko Bogu tylko: á drugie iáko człowiekowi. *NiemObr* 138, 103, 108, 163.

Zwrot: »na troję dzielić« (1): Ná troię Antykryft dzieli Kryſthuſá/ Ciało w grobie/ Boftwo wſzędzie/ á duſzę iákąſ witáią Oycowie w iákichſi odchlániaich *GrzegŚm* 25.

a. bibl. Mieć rozdzielone (o zwierzętach parzystokopytnych); *ungulam dividere PolAnt* [co] (5) :

Zwrot: »kopyto dzielić« [szyk zmienny] (5): Cokolwiek dzieli kopyto/ y dwoi ſtopę w kopycie [...] tákowe bydlę ieſć będziecie *BudBib Lev* 11/3; Zás krolík acz przeżuwa/ ále kopytá niedzielł/ nieczyſty ieft wam. *BudBib Lev* 11/5, *Lev* 11/4, 6, 7.

b. mat. (O działaniach arytmetycznych) Wykonywać dzielenie, wyznaczać iloraz dwu liczb (17) :

dzielić co (11): tedy wymi po cifrze z obudwu [...] po tym ie dziel iako tu. *KłosAlg* F2v, D4, D4v, E3, Fv, F2 [4 r.], F2v, G4v.

dzielić przez co [w tym: *co przez co* (10)] (15): A ono czo przydzie z takie^{go} mnożenia dziel przez wiadome rzeczy *KłosAlg* E3; iako tu ²⁴⁵/485 dziel przez 5. przydą ⁴⁹/97. *KłosAlg* F2, D4, D4v, E3, Fv, F2 [3 r.] (11). *Cf Zwroty*.

Zwroty: »dzielić przez dzielnika« (1): Ieſtli Czo oſtanie złotych mnief niż dzielnik tedy ie obroć na groſze [...] á rozłóżywſzy zaſię dziel przez dzielnika *KłosAlg* E4v.

»dzielić przez [jaką] liczbę« (1): dopiero ią dziel przez tę liczbę wktorey ſie porównały *KłosAlg* F2.

»dzielić przez pirw(szy) termin [= *w regule trzech: wiadome*]« (2): potim dziel przez pirwſzi termin *KłosAlg* E4, F.

a. Spełniać funkcję dzielnika (1) : Iedno [= *jedność*] nie mnoży ani dzieli gdziekolwiek ſtoi. *KłosAlg* F2v.

c. geom. [co] (6) : y drugie k temu ieſzcze *Lineae* profté będą ią [prostą] dzielić ná tymże Punkcie *GrzepGeom* C3v.

Zwroty: »dzielić na części« (4): *Linea*, która wſzytek Kwádrat od kąta do kąta ná dwie równé części dzieli. *GrzepGeom* F3, D3v, D4, H3v.

»dzielić na dwoię« (1): Vczyń *Diametrum* od kąta do kąta/ który *Rombum* będzie dzielić ná dwoię *GrzepGeom* G4v.

2. Odlączać, rozłączać, odrywać, odosobniać; *dirimere, discludere, distinguere Cn* [kogo, co od kogo, czego] (16) : *GliczKsiąż* C5; y dáłá iey pokutę do dni trzydzieſci/ dzieląc ią od ſioſtr. *SkarŻyw* 226;

Noli ab Euangelio diuidere Miffam [...] Nie dziel Mfzey od Ewangeliyey świętey/ álbowiem Mfza iest część Ewángeliiey *ReszPrz* 55.

Szereg: »dzielić i wyłączać« (1): że [*Abraam*] dzyeli y wyłącza płod nyewłaŃney żony Hágár/ od płodu właŃney żony. *GliczKsiąż* B3v.

W przen (12) :

dzielić kogo, co od kogo, czego (8): żołądek/ pokármy wŃzytki naprzod wŃię bierze [...] á czyŃte od nieczyŃtego dzieli. *SienLek* 17v; *RejPos* 240; Iáko pierwŃsze rodzice náŃze ták y naz dzieli grzech od Pána Bogá *BiałKaz* A4v, A4v; *SkarJedn* 372; *SkarKaz* 313a, 387b, 634b.

dzielić kogo, co z kim (3): o mój mężu/ śmierz niełutosćiwa Mnie śmutną ztobą dzieli *KochFr* 123; Ci co nas z vmárłemi dzielą/ krzywdę nam y im czynią. *SkarKaz* 381a *marg*, 381a.

dzielić z czym (1): Ten [*Bóg*] iest/ co żywot [*człowiekowi*] dawa/ y ten co z nim dzieli. *GrabowSet* K4.

Zwrot: »dzielić na dwoje [*od kogo*] serce« (1): ábyś nigdy nie dzyelił ná dwoie od niego [*od Krystusa*] łerczá Ńwoiego *RejPos* 240.

3. Czynić różnice, rozróżniać, różnicować, przeciwstawiać; klasyfikować, porządkować, analizować; *dividere*, *BartBydg*, *Cn*; *segregare*, *specificare* *BartBydg* (63) : *Specifico*, *segregare*, *dividere*, dzyelicz *BartBydg* 235b, 235b; *WujJud* 100; *SarnStat* 244.

dzielić co (47), *kogo* (4): *WróbŻółt* nn4v; *RejWiz* 79v; poddánego theŃ Swieckiego ták dzielę/ że on álbo Ziemiáninem iest/ álbo Ziemiáninowi poddánem iest *OrzRozm* V2, F, Vv; *KwiatKsiąż* P4v; *RejAp* 167v; chceŃz w. m. to dzielić co dzielone być nie może/ bo godność dworzáninowá nie będye żadna dobra/ iefli ná čás y dobrym kŃtałtem vŃyta nie będye *GórnDworz* H4v, G3; *GrzegŚm* 33; Czyli wy to dzielićie/ y inŃzy wam będye Pan ChriŃtus/ á inŃze ciáło y krew żywa iego? *WujJud* 171v, 46, 254; *WujJudConf* 100; *CzechRozm* 96v, 97v, 98v [2 r.], 99, 247, 253v; *StrykKron* 245; *CzechEp* *4, 291, 339; *LatHar* 282 *marg*; *WujNT* 102 *marg*; ieno ie [*dźwięki równe łacinskim lub greckim*] częścią zwyczay źemie, częścią grubŃzè álbo ŃubtèłnieyŃzè wyrażenia łów dzieli *JanNKar* C3; *SarnStat* *6 [5 r.], *6v, 1265, 1271; podobno teraz naydziem čás miłosierdzia/ á potym čás łádu. y ApoŃtoł dzieli te dwa czáły *SkarKaz* 4b. *Cf dzielić kogo, co, od kogo, od czego; kogo, co czym; co od kogo, od czego czym.*

dzielić kogo, co, od kogo, od czego (10): *RejPs* 193v; A ten znak [...] dzyeli koŃcyoł KryŃtuŃow od ŻydowŃkyego *KromRozm III* D6v; abyŃcie już WM o wszyćkich potrzebach koronnych pospolitych opatrzeniu radzić nam raczeli, jednych od drugich nie dzieląc *Diar* 29, 41; *RejAp* CC3; *CzechRozm* 83v, 93; *CzechEp* 291; *ReszPrz* 14; iż IefuŃá rozwięzowáli/ dzieląc łowo od ciáła/ y mowiąc; Iż Syn Boży nie Ńtał łię prawdziwie Synem człowieczym: ále iż tylko Bog w człowieku IefuŃie/ iáko w koŃściele mieŃzkał. *WujNT* 825.

dzielić kogo, co czym (2): Ale iáko tám Filozofuie [...] dzieląc tego pánuiącego [*hebr. Adon*] łtárym y nowym TeŃtámentem *CzechEp* 302; *WujNT przedm* 25.

dzielić co od kogo, od czego czym (2): ktorą [*naukę KoŃcioła Pana Krystusowego*] tu ŁukaŃz ł. zowie ApoŃtołŃką/ iákoby ią dzyeląc tym znákiem od wŃzytkich inych náuk. *RejPosWstaw* [143³]; *CzechEp* 353.

dzielić na co (19): naprzód Krol/ *generaliter* wspomniawszy w Przyśiędze fwey Prywileie Duchowne/ y Swieckie/ hnet potym ie *specialiter* dzieli/ ná Kościoły/ ná Prálaty/ á potym ná Swieckiego Stanu ludzi. *OrzRozm* F; Gdy ono napřednieyſze/ y poſlednieyſze roſkazania zakon Moyſeſzow dzielą? *CzechRozm* 97v, 97v [2 r.]; *CzechEp* *4; *SarnStat* *6. Cf »na części dzielić«.

Zwroty: »na części dzielić« [szyk zmienny] (13): ktori [psalm] dzieląc na części ſpiewaią y mowią na primie/ na terciey/ na ſexcie y na nonie *WróbŻółt* nn4v; Distribute scribere, Iánie co piſać/ dzielać ná pewne części. *Mącz* 464a; *GórnDworz* G3; tedyć też odpowiedź ſwą ná dwie części dzielić muſzę. *CzechRozm* 253v, 96v, 98v [2 r.], 99, 247; *CzechEp* 339; *WujNT* 102 *marg*; SZESCDZIESIĄT CONSTITUCIY Práwá Zydowſkiego porzadzonych, ná kſzałt praw Céſárzkich: dzieląc ná trzy części: In Perſonas, Res et Actiones. *SarnStat* 244, 244.

»na czworę dzielić« (1): DRVGI SPOSOB PRAKTYKI. Na czworę [Metrykę] dziela: Naprzód, Formy zapiſów kładą y zbieraią [...] Potym, Formy pozwów rozmaitych. Potrzećić, *Munimenta maiora y interlocutoria*. Czwarty, Dekréty *SarnStat* 1301.

»na dwoje dzielić« [szyk zmienny] (3): *GrzegŚm* 33; *WujJudConf* 100; Te ſłowá [Niewiaſto, oto syn twój... Oto matka twoja] drudzj ná dwoje dziela dla tego ſłow Páńſkich oſm liczą. *LatHar* 282 *marg*.

fil. »genus in partes dzielić« (1): ktoby *genus in partes* dzielił, iuż ieſt *vitium* nieládá *SarnStat* *6.

fil. »totum in partes dzielić« (1): kto záſię *totum in ſpecies* á nie *in partes* dzieli, téż *vitium* niemáſe. *SarnStat* *6.

»na troje dzielić« (1): iż tu Apoſtoł ná troje dzieli widzenie ſwoie. Powieda napirwey/ iż widział w niebie ſtolice/ á potym ſiedzące ná nich. Potim powieda iż widział duſze poſćinánych [...] Potym záſię powieda iż téż y ty widział oſobno ktorzy nie chwalili beſtiey *RejAp* 167v.

Szereg: »dzielić i odłączać« (1): Bo [ſw. Jan] znácznie tymi ſłow y tych inſzych [antychrystów] wielkoſć dzieli y odłącza od onego/ o ktorym iż idzie/ ſłyſzeli *CzechEp* 353.

W przeni [kogo] (1) :

Przysłowie: Śmierć nie dzieli nas/ ni ona przebiéra *GórnTroas* 31.

a. *W funkcji przysłówka*: »nie dzieląc« = *bez różnicy* (1) : chocia Dworzánin będzie ták dobrego baczenia/ iż pozna/ iáka miedzy czym ieſt roznoáć/ iednak nie moſe to być/ áby mu nie łatwiey przyſło doiſć thego czego prágnie/ kiedy mu ſie iáką regułką oczy otworzą [...] niſz gdiby ſie wſzytko ták nie dzieląc/ ná rozłádek/ á baczenie iego puſciło. *GórnDworz* I4v.

4. Rozdzielać coſ między kogoſ, dzielić ſię czymſ z kimſ; brać ſobie część czegoſ; *dispertire* a. *dispertiri* *Mącz*, *Calep*, Cn; *dispendere* *Mącz*, Cn; *communicare*, *viritem distribuere*, *dividere*, (h)erciscere a. (h)ercisci, *partiri* *Calep*, Cn; *metiri*, *sortiri* *Mącz*; *partes dare* a. *facere*, *tribuere* *Calep*; *ciere*, *compartiri*, *dimetiri*, *discernere* *sorte* Cn (54) : *Dispendo*, Dzielę/ podziela/ rodziela [!] *Mącz* 289a, 219c, 281d, 403c; *Erciscere* – Dzielicz, rozdziaſucznicz. *Calep* 370b, 331b, 334b, 758b.

dzielić kogo (1): Zem zá żywotá dziatek ſwych dzielić nie vmiał *HistLan* E2v.

dzielić co (34) : Táw więc lew oſłowi mowił/ Aby obłow dobrze dzielił. *BierEz* K4; *OpecŻyw* 142; *WróbŻółt* 67/13; Rozdzielili ſobie wſytko odzienie moje á przyrodzoney ſſáty mey niechćieli dzielić *RejPs* 32, 105v; ktore ſzukno miedzi ſchobą roſchdzielili A o oſtatek ktorego niedzielili poſlali wernara do Cola aby do nych Zydy zwiodl *LibMal* 1543/68; *LubPs* F2, hh, hhv; *RejWiz* 58; *Leop*

Iudic 5/30, *2.Reg* 19/29; Imioná tych ktorzy dzielili ziemię. *BibRadz Num* 34 *arg*, I 288v; *Ps* 59/8; *HistRzym* 97; Ale lepiey ieft vporzyc fie s pokornemi/ niżli dzyelić bogáctwá z hárdymi. *RejPos* 13v, 15 [2 r.]; *HistLan* E3; *RejZwierc* 44v; *SkarŻyw* 51, 501, 560; á pohániec fprofny Nád Nieftrem siedząc/ dzieli łup żáłoſny. *KochPieś* 37; *PaprUp* 13v; *WujNT* 243. *Cf* *dzielić co komu*.

dzielić co komu [w tym: *sobie* (3)] (7): Coście tám moje dobro gध्ये dzyelili łoby *RejWiz* 130; *Leop* P4, *Ios* 1/6, *2.Par* 31/15; *RejPos* 77, 104v; *CzechEp* 369.

dzielić między kogo [w tym: *między się* (4)] (5): fłáty me myędzy fię dzyelili [*diviserunt sibi vestimenta mea* *Vulg Ps* 21/19] *LubPs* F2, hh; *BibRadz* I 288v; *BiałKat* 343v; *WujNT* 243.

dzielić między kim [w tym: *między sobą* (3)] (3): *HistRzym* 97; *RejPos* 15; Bierźcie [*ten kielich*] á dzielcie miedzy łobą [*Accipite et dividite inter vos* *Vulg Luc* 22/17]. *KuczbKat* 175.

dzielić z kim (7): anym zyskv rzekl any myal sznym. dzelycz *ZapWar* 1527 nr 2382; bowiem nietylko aby [*Chrystus*] fniem [z *ubogim*] fłárby fwe dzielił ále fie ielścze zánim będzie vftáwicznie przyczyniał *RejPs* 105v; *RejWiz* 58; *Leop* 2.*Reg* 19/29; *RejPos* 13v; *RejZwierc* 44v; *PaprUp* 13v.

W charakterystycznych połączeniach: *dzielić łup(y)* (10), *obłow*, *ziemię* (5).

Zwroty: »w rowny dział dzielić, wiernie dzielić działy« (1 : 1): áby wiernie dzielili bráciey twoiey działy [*fideliter distribuerent fratribus suis partes*] mniefłym y wiefłym *Leop* 2. *Par* 31/15; ktorzy [Cześi] [...] drapieżyli á zbiiáli w ziemi Węgierfkiey/ á w rowny dział dzielili. *BielKron* 304.

»dzielić losem« (1): Abowiem ty będziefz dzielił łofem [*sorte divides*] theż ziemię ludu temu *Leop* *Ios* 1/6.

»na poły dzielić« (3): *RejWiz* 58; Ná ziemi z nimi iadał y fypiał/ wżytko z nimi nápoły dzielił. *RejZwierc* 44v; Tenze [...] ku wielkiej fzkodzie R: P: wżitkie prouenta znim napoli dzielel *PaprUp* 13v.

Szeregi: »brać (*a.* wziąć) (*i* łamać), (*a,* *i*) dzielić (*i* pożywać)« (2 : 1): boście bráli [*Ciało i Krew Pańską*]/ miedzy fye dzielili/ y pożywáli. *BiałKat* 343v; *KuczbKat* 175; był fpor miedzy nimi/ kto on chleb pierwey w ręce wziąć y łamać miał/ y dzielić. *SkarŻyw* 51.

»dzielić i darować« (1): iż on [*antychryst*] y tę ziemię ktorą wiernym wydźiera/ fwoim dzieli y dáuie. *CzechEp* 369.

W *przen* [co] (7) : Gdyż ie [*Zebrzydowskich*] Bog dzyeląc rozum/ miał ná dobrej pieczy. *RejZwierc* 56.

dzielić między kogo (3): *Leop Num* 26/55; *OrzRozm* R; áby theż náfládowali páná Bogá w dobroći/ y w mądrości/ dzieląc miedzy ludzie/ iáko dobrzy fżáfárze te dary/ ktore fámi od niego biorą. *Górndworz* Gg4v.

dzielić między czym (1): Ziemiá téz záś z wodą/ [...] wilgość téz fwą wodną miedzy łobą dzielą *SienLek* Vv.

Fraza: »los ziemie dzieli [*między kogo*]« = *podział ziemi odbywa się drogą losowania* (1): thelko áby los ziemie dzielił miedzy pokolenia y fámilie [*ut sors terram tribubus dividat et familiis*]. *Leop Num* 26/55.

Zwroty: »[z *kim*] swą dzielić duszę« (1): Y także ia mułzę Zygmuncie z fłobą dziś fwą dzielić dułzę? Ktorey/ [...] bierzefz połowicę/ Chcąc ośierocić mnie/ y tę fłolicę. *GrochKal* 6.

»swej wiary z nikim obcym nie dzielić« = *dochowac wiary komus jednemu* (1): [każdy małżonek przy żonie] iako y ona przy iednym mężu swoim/ ma zawždy w káždey potrzebie trwać [...] nieprzypufzczając ku tey miłości nikogo innego/ ani swej wiary z nikim obcym dzieląc. *KarnNap* F4.

5. Stanować przedział, wyznaczać granicę między dwiema różnymi całościami, odgraniczać co od czego, rozdzielać, *dirimere* Mącz, Cn; *distrahere, separare, submovere* Mącz; *cernere, discernere, discludere, discriminare, dispescere, disseptire, disternere, distinguere, dividere, librare, limitare, secernere* Cn (86) :

a. W przestrzeni [w tym: o naturalnych lub sztucznych granicach geograficznych i terenowych (77)] (84) : Submovent termini ab Italia, Dzielą/ Różną czynią. Mącz 235a, 462a.

dzielić co, kogo (80): nyeskaził myedze która dzieliła ych ploszy *ZapWar* 1545 nr 2627; *MiechGlab* 42; Dzieli Europę od wchodu łożcá rzeká Tánáis *BielKron* 271, 227v, 263v [3 r.], 267, 269, 288, 289v; Mącz 38c, 103a; tedy ono nowe rzeczyfko dziedżyny ma dzielić [tunc ille novus alveus haereditates limitabit *JanStat* 420] *SarnStat* 466, 466. Cf *dzielić co, (i) co; co, kogo od czego, od kogo; co, kogo z czym, z kim; co z czym czym*.

dzielić co, (i) co [= *co od czego*] (7): aż do rzeki Tánáis [...] która dzieli Moskwę/ Tátary. *BielKron* 281v, 278; ci [masztalerze] konie w Bugu/ który obozy Rułkie y Polłkie dzielił/ napawając *StryjKron* 175, 395, 522; która [rzeka] nález y poddanych náleznych dobrá dzieli [dislminat *JanStat* 409] *SarnStat* 841, 945.

dzielić co, kogo od czego (34), *kogo od kogo* (4), *kogo od czego* (1): *MiechGlab* 76; Bo [rzeka] Arnon/ ielth gránicá Moáb/ która dzieli Moábity od Amorreyczykow [*dividens Moabitas et Amorrhaeos*] *Leop Num* 21/13, *Gen* 1/6; *BibRadz Gen* 1/6 [2 r.], *Num* 33/47; Ma też [Afryka] od wchodu łożcá rzekę wielką Nilus/ który aż z Indyey wychodzi/ y morze czerwone/ kthore ie dziela od Azyey. *BielKron* 269v, 269v, 273v, 274, 277, 277v (19); Mącz 40d, 58c, 60d, 84d, 209d, 439c; *KuczbKat* 10; który [usypany wał] aby dzieląc zamek/ ołobno od miálta łtojący [*ad separandum eam a civitate*] bronił wolnego przedawania y kupowania. *BudBib* 1.*Mach* 12/36; *StryjKron* 11, 16, 71; *GórnRozm* K; Diaphragma – Błanka która ferce ij płuca dzeli od watrobij ij łsiedzonych. *Calep* 318b; *KlonFlis* G.

dzielić co z czym (16), *kogo z kim* (2): thv są stharowieczne granycze które dzielą hymyeny rakovskie sgaymy okanczkiemy *ZapWar* 1532 nr 2452, 1524 nr 2313, 1535 nr 2487, 1537 nr 2513, 1542 nr 2450, 2504; *UstPraw* E2v; które [morze Medyterańskie] dzyeli Afrykę z Europą albo Hifzpánią *BielKron* 62; która [Odera] przez sląsko idzie á dzieli nas z Niemcy *BielKron* 281v, 271, 281v, 430v, 431v, 432v, 461; *BielSpr* 58v; *SarnStat* 467, 841.

dzielić kogo z kim czym (1): gdzie *Oceanus* dżikiemi wodami Z zachodnemi nas Láchow dzieli narodami. *KlonŻal* A3v.

Zwroty: »na części dzielić« (1): Baworłką ziemię Dunay ná dwie części dzieli. *BielKron* 288.

»dzielić na dwoję« (1): dzieli ie [miasto Frankfort] rzeká ná dwoję albo ná dwie miejsce. *BielKron* 289v.

W przen [kogo, co] (2) : á [Chrystus] rozwáliłszy ściągę frzednią/ która dzieliłá nas [żydów i pogan] [*medium parietem maceriae solvens*]/ y odiałwszy nieprzyiaźń ciąłem swoim/ zakon łtárego przykazania/ włthawami wyniłczył *Leop Eph* 2/14.

dzielić od czego (1): ścianą fię która dzieliła wŃchodny koŃcioł od zachodnego rozwáliła *SkarJedn* 269.

b. *W czasie [co od czego]* (2) : á žeby [*dwoje Ńwiatła wielkie*] były náde dnie^m/ y nád nocą/ dzieląc fwiátłość od ciemności [*et dividerent lucem ac tenebras*]. *Leop Gen 1/18* [*przekład tego samego tekstu*] *BibRadz Gen 1/18*.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (10) : Divido, Dzielę/ Podzielam. *Mącz* 91b, 281c; *Calag* 478a; *Discludo Excludo, separo, disiungo* – Dźieliè łączy. *Calep* 329b, 299a, 329a, 331b, 335a, 336a, 500b.

Synonimy: **1.** *rozbić, rozkładać*; **2.** *łączyć, odłaczać, odrywać, rozłączać, wyłączać*; **3.** *brakować, odłaczać, przebierać, wybierać*; **4.** *darować, dawać, obdarzać, rozdawać*; **5.** *odgraniczać, rozgraniczać*.

Formacje współrdzenne: *oddzielić, podzielić, przedzielić, rozdzielić, udzielić, wydzielić; oddzielać, odzielać, podzielać, porozdzielać, przedzielać, rozdzielać, udzielać, wydzielać; zadzieliwać*.

Cf **DZIELĄCY, DZIELENIE, DZIELONY**

BC